

SCENARIJI

ZA BUDUĆNOST RADA U U SEKTORU TRGOVINE U EVROPI

Open for Business – Racionalizacija
učestvovanja zaposlenih u
odlučivanju u sektoru trgovine radi
prilagođavanja novim oblicima rada

Co-funded by
the European Union

SADRŽAJ

UVOD	3
SCENARIO 01. NOVA PRILIKA ZA ISTRAŽIVANJE PRODUKTIVNOSTI U CILJU UNAPREĐENJA PROFITABILNOSTI	5
SCENARIO 02.ULOGA RUKOVODILACA U SEKTORU TRGOVINE – RAZUMEVANJE IDENTITETA	7
Scenario 03. DOBA VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U CILJU UČESTVOVANJA ZAPOSLENIH U ODLUČIVANJU	9
ZAKLJUČCI	11

UVOD

Open for Business – Racionalizacija učestvovanja zaposlenih u odlučivanju u sektoru trgovine radi prilagođavanja novim oblicima rada - je evropski projekat koji sufinansira Evropska unija uz učešće lica iz Španije (koordinator), Poljske, Italije, Grčke, Srbije, Crne Gore i Rumunije (pridružena zemlja) sa ciljem da se unaprede procedure učestvovanja zaposlenih u odlučivanju u sektoru trgovine pojednostavljuvanjem učestvovanja radnika u odlučivanju preko mehanizama za informisanje, konsultovanje i učestvovanje u odlučivanju u kompanijama, kao i da se pojednostavi razmena najboljih praksi na nivou Evrope.

Ovaj dokument je jedan od krajnjih rezultata projekta – Evropski scenariji za budućnost rada i učestvovanje zaposlenih u odlučivanju i on predstavlja proizvod rada sa doprinosima svih partnera na projektu i istraživanjima koja su sproveli u okviru svog nacionalnog konteksta, kao što je prikazano u Nacionalnim izveštajima.

Period trajanja sastavljanja ovog krajnjeg rezultata je četiri meseca. Nacrti scenarija bili su rezultat istraživanja o uključivanju zaposlenih u sektoru trgovine koje su sproveli svi učesnici na projektu u svojim zemljama, a isti su uključeni u krajnji rezultat „Evropski priručnik za učestvovanje zaposlenih u odlučivanju“ koji je objavljen u oktobru 2023. godine. Nakon toga, nacрте scenarija su potvrdili učesnici na

projektu i iste saželi u tri scenarija: 1) Nova prilika za istraživanje produktivnosti u cilju unapređenja profitabilnosti smanjivanjem radnog vremena ili uvođenjem četvorodnevne radne nedelje, 2) Istraživanje uloge i identiteta rukovodilaca u sektoru trgovine bez pristrasnosti između poslodavca i zaposlenog; i 3) Omogućavanje doba veštačke inteligencije u cilju učestvovanja zaposlenih u odlučivanju. O ova tri nacрта scenarija bilateralno su diskutovali učesnici na projektu i njihove zainteresovane strane na nacionalnom nivou na nacionalnim događajima, vebinarima ili seminarima koji su održani u periodu između novembra 2023. godine i januara 2024. godine. Na osnovu ovih događaja, sačinjeni su kratki zbirni izveštaji. Koordinator projekta je prikupio i analizirao izveštaje, na osnovu čega je nastao ovaj krajnji rezultat koji predstavlja celokupnu diskusiju o budućim scenarijima rada i koji je predstavljen u ovom dokumentu.

Struktura dokumenta obuhvata kratku prezentaciju o svakom scenariju sa šematskim porukama od svih učesnika na projektu, koji predstavljaju zemlje i njihove diskusije koje su se vodile tokom prethodnih meseci po pitanju ovih scenarija.

Koordinator projekta i učesnici se nadaju da će se dokument koristiti za širenje svesti o značaju uključivanja zaposlenih u sektoru trgovine u Evropi!

SCENARIO 01. NOVA PRILIKA ZA ISTRAŽIVANJE PRODUKTIVNOSTI U CILJU UNAPREĐENJA PROFITABILNOSTI

U trenutno promenljivim narativima u kojima koncept rada prolazi kroz Velike promene, potrebno istraživanje kako bi se razumelo na koji način se može postići povećanje produktivnosti skraćivanjem sati rada i istovremenim podizanjem profitabilnosti u kompaniji. Inicijativa za četvorodnevnu radnu nedelju ili smanjenje radnog vremena mogu se istražiti kako bi se bolje razumeli ovi procesi.

SCENARIO 1

Budućnost učestvovanja zaposlenih u odlučivanju i novi oblici rada

ISTRAŽITI NOVE PILOT INICIJATIVE KOJE SE SPROVODE U EVROPI, A ČIJI JE CILJ DA SE SMANJI RADNO VREME.

RAZUMEVANJE PREDNOSTI I MANA. ANALIZIRANJE REZULTATA KROZ NACIONALNI KONTEKST.

OFORMITI RAZNOLIKE TIMOVE U DVE RAZLIČITE KOMPANIJE (PRI ČEMU JEDNA TREBA DA BUDE VELIKA, A DRUGA MALA) I PROVERITI MOGUĆNOSTI ZA SPROVOĐENJE.

U sedam zemalja i tokom nacionalnih radionica za diskutovanje ovog scenarija, istaknute su sledeće poruke:

Grčka:

„Održavanje produktivnosti sa manje radnih sati može biti poteškoća, a održivost četvorodnevne radne nedelje može varirati u različitim industrijama.“

ITALIJA

„Ukratko, učestvovanje u odlučivanju treba da se primeni u tri faze: faza pripreme, faza raspodele rada i faza planiranja izmenjenog radnog vremena.“

CRNA GORA

„Potencijalne prednosti (povećana produktivnost, motivacija i fokus zaposlenih) i potencijalni nedostaci: veći pritisak na zaposlene zbog manje vremena za postizanje rezultata.“

POLJSKA

„Vredi razmotriti ovu temu u sektorskom smislu. U visoko produktivnim sektorima moguće je smanjenje radnog vremena.“

RUMUNIJA:

„Zaposleni su za to zbog dodatnog dana, dok sa druge strane poslodavci kažu da nisu spremni - jer to podrazumeva reorganizaciju, troškove i detaljniju analizu poslovanja.“

SRBIJA

„Uključivanje zaposlenih u postupak odlučivanja veoma je važno i nije dovoljno prisutno u zemlji.“

ŠPANIJA

„Ovaj scenario se smatra korisnim za zaposlene i za društvo. Treba razmotriti i pitanje lokacije kompanija zbog vremena putovanja do posla.“

SCENARIO 02.ULOGA RUKOVODILACA U SEKTORU TRGOVINE – RAZUMEVANJE IDENTITETA

Dok se istraživanje o socijalnom dijalogu zasniva na pristrasnosti između poslodavca i zaposlenog, partneri projekta „Open for Business“ shvatili su da postoji lice koje se može bolje razumeti i koje je ključno za podsticanje učestvovanja zaposlenih u odlučivanju. Ova lica jesu rukovodioci koji su, suštinski, zaposleni kompanije, al koji, svakodnevnom radnom životu, „brane“ i/ili „zastupaju“ interese poslodavca.

SCENARIO 2

Budućnost učestvovanja zaposlenih u odlučivanju i novi oblici rada fokusiraju se na ulogu rukovodilaca u sektoru trgovine.

SPROVESTI ISTRAŽIVANJE U RAZLIČITIM ZEMLJAMA, U KOJEM SE ISTRAŽUJE ULOGA RUKOVODILACA U KOMPANIJAMA U OKVIRU SEKTORA TRGOVINE.

SASTAVITI ANKETE SA RAZLIČITIM RUKOVODIOCIMA IZ RAZLIČITIH KOMPANIJA (VELIKIH, MALIH I SREDNJIH) KOJE MOGU PRIKAZATI RAZLIČITOST NACIONALNIH KONTEKSTA.

RAZUMEVANJE IDENTITETA I ULOGA RUKOVODIOCA KAO ZAPOSLENOG, POSLODAVCA I POSREDNIKA.

U sedam zemalja i tokom nacionalnih radionica za diskutovanje scenarija 02, istaknute su sledeće poruke:

Grčka

„U Grčkoj, u malim kompanijama gde ne postoji HR, vlasnik često preuzima ulogu rukovodioca. Ovo dovodi do autoritativnijeg stila upravljanja, sa manjim akcentom na uzimanju u obzir stanovišta i informacija dobijenih od zaposlenih.“

Italija

„Operativni rukovodioci treba da usklade ciljeve proizvodnje definisane na „vrhovnom“ nivou sa novom organizacijom rada.“

Crna Gora

„Potencijalne prednosti (povećana produktivnost, motivacija i fokus zaposlenih) i potencijalni nedostaci: veći pritisak na zaposlene zbog manje vremena za postizanje rezultata.“

Poljska

„Uloga rukovodioca je da iskreno govori ne samo o zadacima koji se obavljaju za kompaniju, već i šire o izazovima, uspesima, finansijskom stanju kompanije.“

Rumunija

„Njihova uloga zahteva sposobnost i za samorefleksiju i za kritičko ispitivanje uspostavljenih socijalnih i organizacionih poredaka.“

Srbija

„Uključivanje zaposlenih u postupak odlučivanja veoma je važno i nije dovoljno prisutno u zemlji.“

Španija

„Njihova uloga se mora više analizirati jer utiče na nezadovoljstvo radnika. Važno je da osoba koja je odgovorna nauči da upravlja ljudima, više nego da upravlja propisima i ciljevima.“

Scenario 03. DOBA VEŠTAČKE INTELIGENCIJE U CILJU UČESTVOVANJA ZAPOSLENIH U ODLUČIVANJU

Veštačka inteligencija (engl. AI) je već među nama i stvara velike promene u načinu na koji radimo i živimo. Smatra se da veštačka inteligencija svakako oblikuje nove oblike rada koji mogu unaprediti učestvovanje zaposlenih u odlučivanju, mada je potrebno sprovesti još istraživanja kako bi se diskutovalo o tome. „Open for Business” smatra „doba veštačke inteligencije” korisnim kroz pojedine reforme unutar kompanije i sektora uopšte.

SCENARIO 3

Veštačka inteligencija sastavni je deo naših života i ima ključnu ulogu u budućnosti rada. *intelligenza artificiale è parte integrante della nostra vita e gioca un ruolo chiave nel futuro del lavoro.*

SPROVESTI ISTRAŽIVANJE O VEŠTAČKOJ INTELIGENCIJI I NJENIM PREDNOSTIMA I UTICAJIMA - PROMENAMA KOJE STVARA U SEKTORU TRGOVINE U EVROPI I NAČINIMA NA KOJE UTIČE NA UČESTVOVANJE ZAPOSLENIH U ODLUČIVANJU

ANALIZIRATI UTICAJ VEŠTAČKE INTELIGENCIJE NA RAZLIČITE KONTEKSTUALNE KARAKTERISTIKE, UKLJUČUJUĆI I NACIONALNE KARAKTERISTIKE, I NA NIVOU KOMPANIJE (MIKRO) I NA NIVOU SEKTORSKIH PROMENA (MAKRO)

SASTAVITI OKVIR UTICAJA VEŠTAČKE INTELIGENCIJE I NA MIKRO I NA MAKRO NIVOU.

U sedam zemalja i tokom nacionalnih radionica za diskutovanje o scenariju 03, istaknute su sledeće poruke: n sette paesi e durante i workshop nazionali per discutere lo scenario 03, sono stati evidenziati i seguenti messaggi:

Grčka

„Uvođenje veštačke inteligencije u kontekst Grčke nije neminovno, a svako inicijalno usvajanje može biti ograničeno na određene sektore, poput sektora logistike, u zavisnosti od potrebe i spremnosti...”

Italija

„Upotreba veštačke inteligencije bi mogla da unapredi prediktivnu analizu razvoja tržišta, ali postoji zabrinutost po pitanju smanjenja radnih mesta kod poslova sa niskom dodatom vrednošću i obučavanja onih kod kojih je digitalna pismenost na niskom nivou.”

Crna Gora

„Potencijalne prednosti (povećana produktivnost, motivacija i fokus zaposlenih) i potencijalni nedostaci: veći pritisak na zaposlene zbog manje vremena za postizanje rezultata.“

Poljska

„Treba se pobrinuti o zaposlenima tokom prelaznog perioda. Treba da budemo optimistični. Regulativa je potrebna kako bi se osiguralo da nove tehnologije ne predstavljaju pretnju za ljude i poslovanje.“

Rumunija

„Generativna veštačka inteligencija će ubrzati personalizovano i primenjeno učenje kako u okviru radnog mesta, tako i izvan njega. Kako kursevi i knjige brzo zastarevaju, tako će i linearni putevi karijera, čime će se omogućiti porast u mašinskom učenju i učenju po modelu „svako sa svakim“

Srbija

„Uključivanje zaposlenih u postupak odlučivanja veoma je važno i nije dovoljno prisutno u zemlji.“

Španija

„Sindikati moraju osigurati da uticaj ne bude oštar i težak u pogledu zapošljavanja. Uključivanje veštačke inteligencije za kompanije predstavlja pitanje ekonomskog troška za softvere.”

ZAKLJUČCI

Ovaj dokument obuhvata tri scenarija po pitanju budućnosti rada koji čine rezultat istraživanja i rada sa nizom različitih zainteresovanih strana iz sektora trgovine u sedam evropskih zemalja: Španiji (koordinator), Poljskoj, Italiji, Grčkoj, Srbiji, Crnoj Gori i Rumuniji (pridružena zemlja) sa ciljem da se unaprede procedure učestvovanja zaposlenih u odlučivanju u sektoru trgovine.

U scenarijima se diskutuje o budućnosti rada i istovremeno o onome što bi omogućilo bolje učestvovanje zaposlenih u odlučivanju u kompanijama, odnosno o sledećem:

- Smanjenje radnog vremena ili opcija četvorodnevne radne nedelje gde se čini da, iako istraživanje pokazuje da se time povećava produktivnost, kompanije u ovom sektoru nisu spremne za takvu neposrednu promenu u organizaciji radne snage, dok u isto vreme smatraju da će biti veoma korisno za isprobavanje u budućnosti.

- O ulozi rukovodilaca koja spada u dualitet zaposlenog koji je istovremeno i rukovodilac diskutuje se kao o ključnoj stvari u svih sedam zemalja, ali dok neke zemlje vide ovu ulogu u pogledu vrednosti, etike i načela, druge je vide kao posledicu nedostatka obrazovanja ili potrebe u velikoj većini malih kompanija u kojima upravljanje direktno vrši vlasnik preduzeća.

- I konačno, revolucija veštačke inteligencije već je prisutna u evropskom sektoru trgovine, a zaposleni izražavaju zabrinutost po pitanju gubitka posla i nedostatka obučavanja, nečega što bi se sa gledišta sindikata trebalo tretirati sa optimizmom obnovljenog sektora trgovine na ovom kontinentu.

Dokument se završava sa nadom da će scenariji po pitanju rada u budućnosti biti korisni za više zainteresovanih strana na evropskom kontinentu i šire.

САВЕЗ САМОСТАЛНИХ СИНДИКАТА СРБИЈЕ
САМОСТАЛНИ СИНДИКАТ ТРГОВИНЕ СРБИЈЕ

-This copy is free-

"Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only, and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them."

Co-funded by
the European Union